

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Scrúdú na hArdteistiméireachta 2021

Eacnamaíocht

Gnáthleibhéal

Dé hAoine 25 Meitheamh Maidin 9:30 – 12:00

300 marc

Scrúduimhir

----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

Lá agus Mí do Bhreithe

----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

Mar shampla, cuirtear
3 Feabhra isteach mar 0302

Stampa an Ionaid

--

Treoracha

Tá **dhá** roinn sa pháipéar seo.

Tá 300 marc san iomlán ag gabháil leis an scrúdú seo.

Roinn A: 75 marc.
Freagair 5 gceist as 10 gceist sa roinn seo.
Tá 15 marc ag gabháil le gach ceist sa roinn seo.

Roinn B: 225 marc.
Freagair 3 cheist as 6 cheist.
Tá 75 marc ag gabháil le gach ceist sa roinn seo.

Scríobh do chuid freagraí le peann i ndúch gorm nó dubh.

Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ar fáil sa leabhrán seo. Tá spás le haghaidh obair bhreise i gcúl an leabhráin. Lipéadaigh an obair bhreise go soiléir le huimhir na ceiste agus leis an bpáirt den cheist.

Déanfar an leabhrán scrúdaithe seo a scanadh agus cuirfear do chuid oibre i láthair scrúdaitheora ar scáileán. Mar sin, is féidir nach bhfeicfidh an scrúdaitheoir aon rud a scríobhfaidh tú taobh amuigh de bhoscaí na bhfreagraí.

Is ceadmhach áireamhain a úsáid.

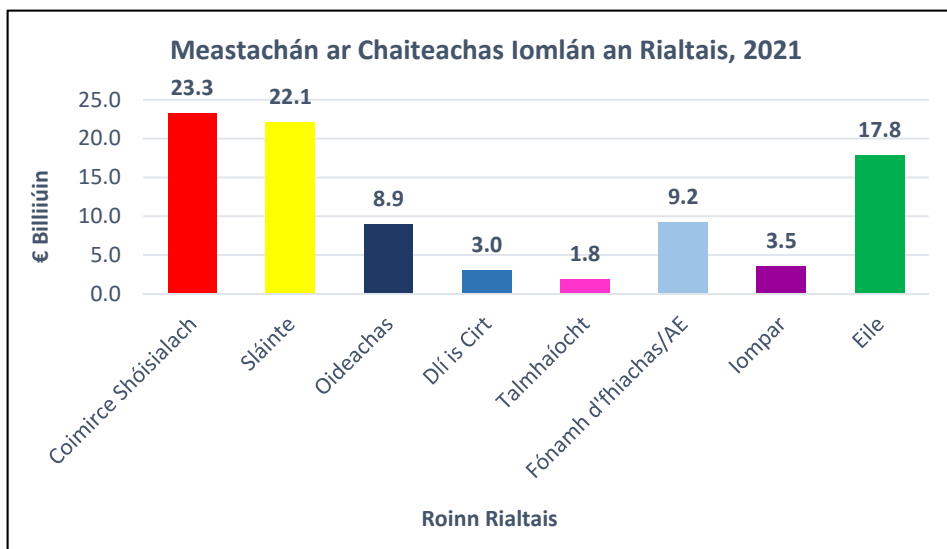
Scríobh déanamh agus múnla d'áireamhain anseo:

Freagair 5 gceist as 10 gceist

Ceist 1

Sa léaráid thíos taispeántar meastachán ar chaiteachas iomlán an rialtais in aghaidh na roinne ina € (billiúin) don bhliain 2021.

Arna chur in oiriúint ó conas ar gcaitear do chuid airgid.gov.ie

- (i) Is é caiteachas measta iomlán an rialtais i ngach roinn ná €89.6 billiún.
 Ríomh caiteachas measta an rialtais ar an **Oideachas** mar chéatadán de chaiteachas iomlán an rialtais don bhliain 2021. **Taispeáin do chuid oibre.**

Obair:

Freagra:

- (ii) Tabhair **dhá** shampla de chaiteachas an rialtais ar an **gCoimirce Shóisialach**.

Sampla 1:

Sampla 2:

Ceist 2

Déan staidéar ar na ráitis thíos agus cuir tic (✓) sa bhosca ceart chun a chur in iúl cé acu ráiteas dearfach nó ráiteas normatach é gach ceann acu.

	Ráiteas	Dearfach	Normatach
1.	In 2022, beidh méadú 10% ar easpórtálacha na hÉireann de thoradh an Bhreathimeachta.		
2.	Tiocfaidh laghdú ar líon na mbásanna má mhéadaítear caiteachas an rialtais ar mhí-úsáid drugaí.		

Ceist 3

- (i) Agus tú ag baint úsáide as an bhfoirmle a thugtar, **ríomh praghasleasteachas éileamh** na dtomhaltóirí nuair athruithe a dhéanamh praghas an cheirisín (ola théite tí) mar gheall ar ardú ar chain charbóin.

$$\frac{\Delta Q \times P_1 + P_2}{\Delta P \quad Q_1 + Q_2}$$

	Líon na nAonad a Ceannaíodh	Costas (€)
Roimh ardú ar cháin charbóin	1000 lítear	800
Tar éis ardú ar cháin charbóin	750 lítear	850
Athrú	-250 lítear	+ 50

Obair:

Freagra:

- (ii) Cuir in iúl cé acu **praghasleasteach** nó **praghas-neamhleasteach** atá an t-éileamh ar cheirisín.

Freagra:

Ceist 4

Líon isteach na spásanna folmha thíos agus freagair an cheist a leanas. Taispeáin do chuid oibre.

Líon na Málaí Criospaí a thomhlaítear	1	2	3	4
Áirgiúlacht iomlán ina hAonaid/Util	10	25	38	47
Áirgiúlacht Imeachach ina hAonaid/Util	10	15		

Bunaithe ar an tábla thuas: Cén pointe ina dtosaíonn an áirgiúlacht imeallach laghdaitheach?

Obair:

An Pointe ina dtosaíonn an áirgiúlacht imeallach laghdaitheach:

Ceist 5

Chuir Sony an **Playstation 5 (PS5)** ar an margadh in 2020.

Ainmnigh **earra ionaid maith** don earra seo agus mínigh do fhreagra.

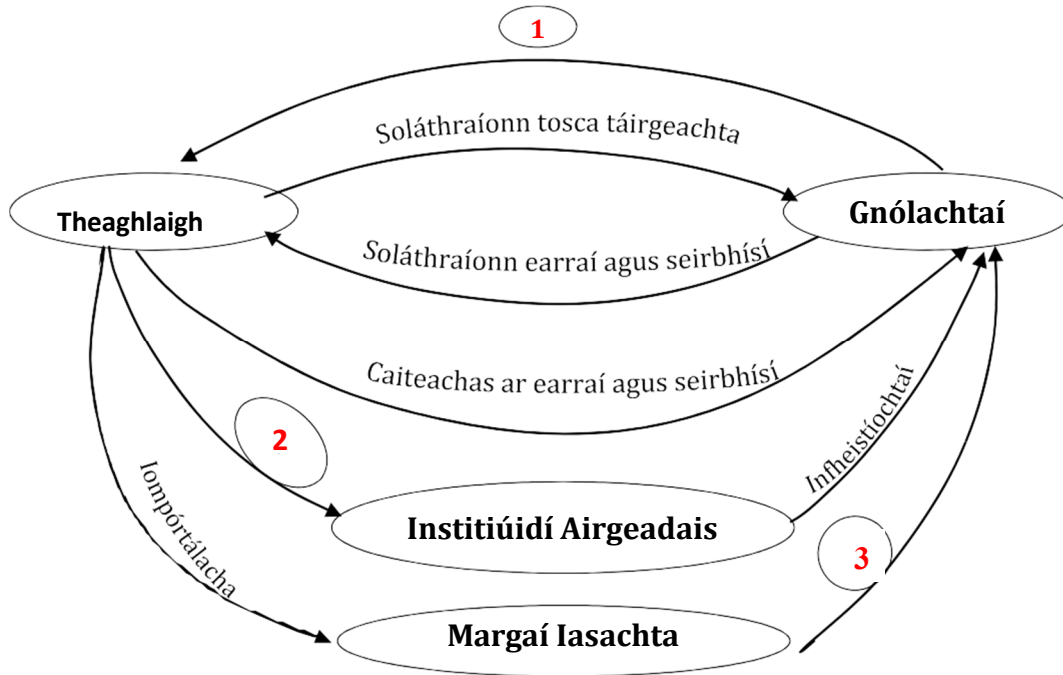
Earra ionaid maith:

Míniú:

Ceist 6

Freagair (a) nó (b)

(a) Taispeántar sa léaráid thíos Sreabhadh Ciorclach an Ioncaim i ngeilleagar oscailte gan an rialtas. Cuir in iúl cad dó a seasann na huimhreacha 1-3.

1.	
2.	
3.	

NÓ

(b) Mínigh céard a chiallaíonn an téarma **easpórtáil dhofheicthe**. Tabhair shampla di.

Míniú:
Sampla:

Ceist 7

Agus na figiúirí seo a leanas á n-úsáid agat, **ríomh** an staid bhuiséid a bhfuiltear ag súil léi in Éirinn in 2022.

Cuir in iúl cé acu **barrachas nó easnamh** atá ann.

Ioncam iomlán:	€87.5 billion	Caiteachas iomlán:	€86.1 billion
-----------------------	----------------------	---------------------------	----------------------

Obair:

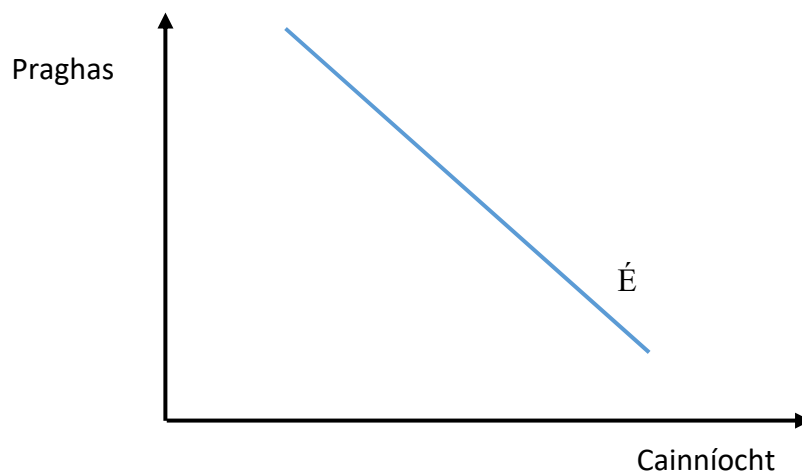
Freagra:

Ceist 8

Tá sé tuartha go bhféadfadh titim suas le 80% a bheith sa turasóireacht i samhradh 2021.

Arna chur in oiriúint ó The Irish Times

Agus tú ag baint úsáide as an léaráid thíos, léirigh an tionchar a d'fhéadfadh a bheith ag an ráiteas thuas ar an **éileamh** ar chóistí/charranna ar cíós in Éirinn. Mínigh do fhreagra.

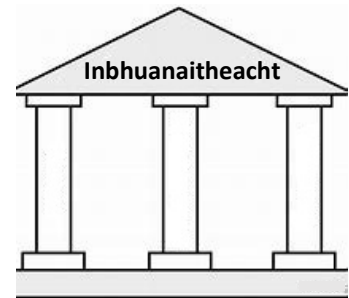
Míniú:

Ceist 9

Freagair (a) nó (b).

(a) Ainmnigh 3 ghallán na hinbhuanaitheachta.

1.
2.
3.

NÓ

(b) Mínigh, agus **dhá** shampla ábhartha á n-úsáid agat, an dóigh a bhféadfadh duine roghanna atá níos inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de, a dhéanamh.

1.
2.

Ceist 10

Freagair (a) nó (b)

Léirítear i sonraí POS go dtuilleann **oibrithe san earnáil phoiblí** níos mó ná **oibrithe san earnáil phríobháideach** ar an mean.

Arna chur in oiriúint ón POS

(a) Mínigh na téarmaí a bhfuil cló trom orthu thuas.

Oibrithe san earnáil phoiblí:
Oibrithe san earnáil phríobháideach:

NÓ

(b) Mínigh cúis amháin cén fáth a n-íoctar pá éagsúil ar phoist éagsúla.

Freagair 3 cheist as 6 cheist

Ceist 11

Baineadh na sonraí thíos as an Innéacs um Fhorbairt Dhaonna (IFD) in 2019 agus in 2020.

2019

2019	Rang	Tír	Innéacs um Fhorbairt Dhaonna. (IFD) (an luach)	Ionchas saoil tráth breithe (ina bhlianta) SDG 3	Meánbhlianta scolaíochta (ina mblianta) SDG 4.6
	3	Éire	0.951	82.1	12.5

2020

2020	Rang	Tír	Innéacs um Fhorbairt Dhaonna. (IFD) (an luach)	Ionchas saoil tráth breithe (ina bhlianta) SDG 3	Meánbhlianta scolaíochta (ina mblianta) SDG 4.6
	2	Éire	0.955	82.3	12.7

Arna chur in oiriúint ó www.hdr.undp.org

- (a) (i) Agus úsáid á baint agat as na sonraí a thaispeántar sna táblaí thuas, ríomh an **difríocht** idir rangú na hÉireann ar IFD in 2019 agus in 2020. Cuir in iúl cé acu atá feabhas ar staid na hÉireann nó nach bhfuil.

Difríocht i Rangú IFD (2019-2020)	Difríocht san Ionchas saoil tráth breithe	Difríocht i meánbhlianta scolaíochta	An bhfuil feabhas ar staid na hÉireann?

- (ii) Bunaithe ar do chuid freagraí in (i) thuas, mínigh cén rud a d'fhéadfadh a bheith ina chúis leis an athrú ar rangú na hÉireann ar an IFD.

- (b) (i) Tabhair breac-chuntas ar bhuntáiste **amháin** agus ar mhíbhuntáiste **amháin** a bhaineann leis an **domhandú**.

Cuir in iúl cén ceann atá á fhreagairt agat trí tic (✓) a chur sa bhosca thíos

Buntáiste:

☐

Míbhuntáiste:

☐

Freagra:

- (ii) Ainmnigh **dhá** chuideachta ilnáisiúnta (CIN) atá ag feidhmiú in Éirinn.

1.
2.

- (iii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis a lonnaíonn CIN-eanna in Éirinn.

1.
2.

- (c) (i) Tá an Infheistíocht Dhíreach Eachtrach (IDE; *FDI sa Bhéarla*) ar na rudaí is mó a chuir le fás geilleagrach na hÉireann. Arna oiriúint ó www.enterprise.gov.ie

Mínigh an téarma **fás geilleagrach**.

- (ii) Mínigh cad a thuigeann tú le Gluaiseacht na Cóirthrádála.
Tabhair **dhá** shampla d'earraí cóirthrádála a cheannaíonn tú.

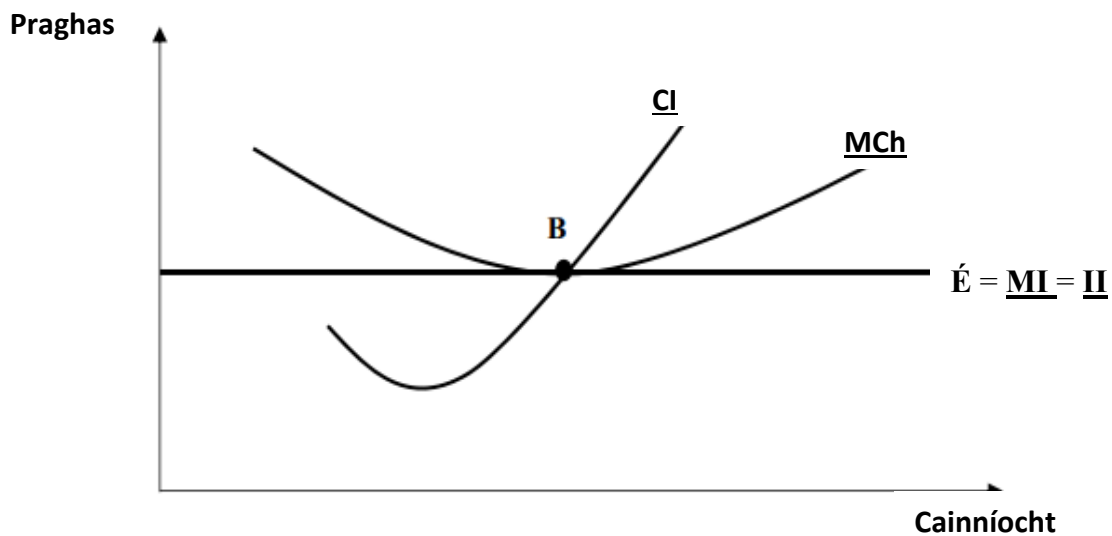

Cóirthrádáil:
Sampla 1:
Sampla 2:

75 marc

Ceist 12

(a) Taispeántar sa léaráid thíos cothromaíocht fhadtréimhseach gnólachta atá in **lomaíocht Fhoirfe**.

(i) Scríobh amach ina iomláine gach ceann de na lipéid thuas.

Lipéad	Freagra
CI	
MCh	
MI	
II	

(ii) Tarlaíonn cothromaíocht ag **pointe B** ar an léaráid thuas.

Taispeáin iad seo ar an léaráid thuas:

- An praghas a ghearrfaidh an gnólacht ar a aschur (bain úsáid as lipéad **P₁**)
- An t-aschur a tháirgfídh an gnólacht i gcothromaíocht (bain úsáid as lipéad **C₁**)
- Meánchostas táirgthe an aschuir seo (bain úsáid as pointe **C₂**)

- (b) Taispeántar san íomhá thíos grianghraf de mhargadh na mbláthanna amuigh faoin aer ar Bhóthar na gCloch i mBaile Átha Cliath. Tá an gnólacht ag feidhmiú in iomaíocht fhoirfe ag díol táirgí aonchineálacha.
Déan plé ar **thrí** phríomhbhonn tuisceana i struchtúr margaidh den sórt seo.

Arna chur in oiriúint ó Zupermar.ie

1.
2.
3.

- (c) (i) Tabhair breac-chuntas ar shlí **amháin** a dtéann sé chun sochair **dóibh** seo a leanas margadh a bheith in iomaíocht fhoirfe:

An tomhaltóir:
An geilleagar ginearálta:

- (ii) D'fhéadfadh gnólachtaí atá in iomaíocht fhoirfe brabús osnormálta a ghnóthú sa ghearrthréimhse.

Tabhair breac-chuntas ar an rud a d'fhéadfadh tarlú do líon na ngnólachtaí sa tionscal san fhadtréimhse. Tabhair cúis le do fhreagra.

75 marc

Ceist 13

- (a) (i)** Cuirtear i leith rialtas na hÉireann go bhfuil siad ag cur i gcoinne athruithe an AE ar an íosphá. Arna chur in oiriúint ó RTÉ

Tabhair breac-chuntas ar an rud a chiallaíonn an téarma **íosphá**.

- (ii)** Is féidir le rialtas úsáid a bhaint as **Polasaí Fioscach** chun cuidiú lena aidhmeanna eacnamaíochta a bhaint amach.
Mínigh céard a chiallaíonn Polasaí Fioscach.

- (iii)** Bíonn **polasaí airgeadaíochta** agus seachadadh na **cobhsaíochta praghsanna** ag déanamh inní do gach duine.
Arna chur in oiriúint ó Bhanc Ceannais na hÉireann

Mínigh ceann amháin de na téarmaí atá i gcló dubh sa ráiteas thuas.

- (b) Tá sé beartaithe ag Avantcard, atá faoi úinéireacht 'Bankinter', banc Spáinneach, tosú ar mhorgáistí a thairiscint do chustaiméirí in Éirinn ar ráta seasta 2%.

Arna chur in oiriúint ó RTÉ

- (i) Tabhair breac-chuntas ar an tslí a rachaidh sé i bhfeidhm orthu seo a leanas má thagann iasachtóir nua morgáistí go hÉirinn:

Tomhaltóirí a bheidh ag lorg morgáiste:
Rátaí úis:

- (ii) Ghearr Banc Ceannais na hÉireann fíneáil €4.1 milliún ar Stocbhróicéirí Davy.

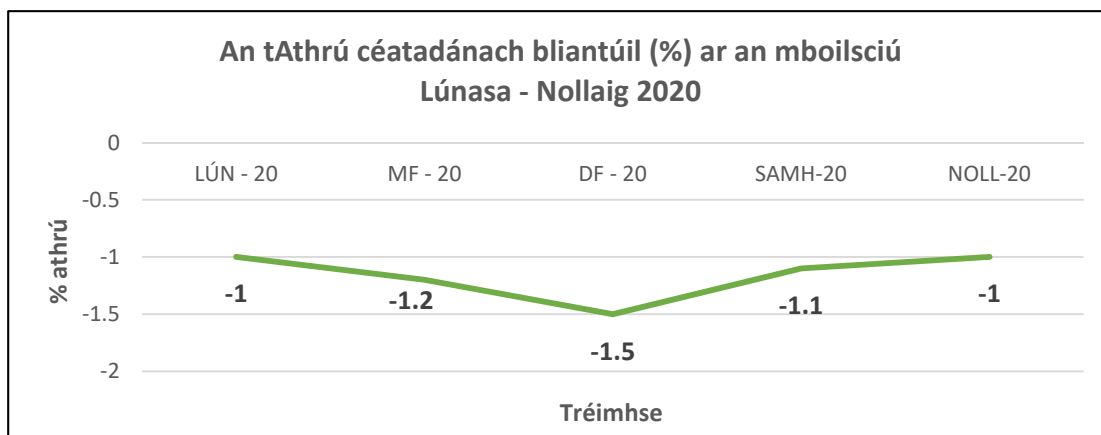
Arna chur in oiriúint ó RTÉ

Tabhair breac-chuntas ar chúis **amháin** a ngearrann Banc Ceannais na hÉireann fíneálacha den saghas sin ar institiúidí airgeadais.

- (c) (i) Luaigh an téarma a úsáidtear chun cur síos ar phraghas earraí agus seirbhísí a bheith **ag titim** i dtír.

Freagra:

- (ii) Sa léaráid thíos taispeántar an t-athrú ar na rátaí boilscithe, bunaithe ar Phraghas-Innéacs na dTomhaltóirí (PIT; *CPI sa Bhéarla*) ó Lúnasa go Nollaig 2020. Agus úsáid á baint agat as na sonraí sa léaráid, líon isteach an tábla thíos:

Cad é an t-athrú céatadánach ar bhoilsciú i mí Dheireadh Fómhair 2020?	
Cén t-athrú céatadánach bliantúil ar an mboilsciú a tharla idir Lúnasa agus Meán Fómhair 2020?	
Cad iad na míonna ina raibh méadú ar an athrú céatadánach bliantúil ar an mboilsciú?	

- (iii) D'ardaigh na praghsanna ginearálta ar earraí agus ar sheirbhísí in Éirinn sa tréimhse 2000-2007.
Mínigh cúis **amháin** a d'fhéadfadh a bheith leis an mboilsciú in Éirinn ag an am sin.

Míniú:

75 marc

Ceist 14

Tá áthas ar BSL (*ESB sa Bhéarla*) agus ar Bhord na Móna a fhógairt go bhfuiltear i ndiaidh teacht ar chomhaontú i dtaca le Tionscadal Abhainn Eidhní i (**dteicneolaíocht feirme gaoithe**), ar fiú €160m é, i dTuisceart Chontae Mhaigh Eo.

Comhpháirtithe san Fhuinneamh Nádúrtha

Arna chur in oiriúint ó bordnamona.ie

- (a) (i) An sampla de chaiteachas reatha an rialtais **nó** de chaiteachais caipitiúil an rialtais é an tionscadal thuasluaite? Mínigh do fhreagra.

Freagra:
Míniú:

- (ii) Tá an rialtas ag caitheamh €160 milliún ar thionscadal Abhainn Eidhní agus gabhann **deischostas** leis.
Mínigh an téarma deischostas.

(b) (i) Sainmhínigh an téarma **geilleagar measctha**.

(ii) Tabhair breac-chuntas ar bheart **amháin** a d'fhéadfadh rialtas na hÉireann a dhéanamh chun **gach** ceann de na haidhmeanna a leanas a bhaint amach:

Aire don Timpeallacht:
Seirbhísí Stáit a chothabháil:

- (c) Sa tábla thíos taispeántar comparáid idir na cánacha a íoctar ar thuarastal €18,000 i dtíortha éagsúla. Arna chur in oiriúint ó Institiúid Chánach na hÉireann

An Cháin a íoctar ar thuarastal €18,000

An Ghearmáin	€4,770
An Fhrainc	€4,015
An Ríocht Aontaithe	€2,119
An Eilvéis	€1,120
Éire	€510

- (i) Agus úsáid á baint agat as na sonraí thuas, **ainmnigh** an tír ina n-íocfadh fostaí:

An cháin is ísle	
An cháin is airde	

- (ii) Cé acu cáin dhíreach nó cáin indíreach í Cáin Bhreisluacha?
Mínigh do fhreagra.

Freagra:
Míniú:

- (iii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis a ndéanfadh rialtas na hÉireann idirghabháil sa gheilleagar.

1.
2.

75 marc

Ceist 15

Tharla an chéad mhéadú suntasach ar dhíolacháin díghalrán lámh le linn na ráige de Fhliú na Muc in 2009-2010. Arna chur in oiriúint ó Pixabay

(a) (i) Luaigh **dlí an tsoláthair**. Tabhair sampla mar thacaíocht le do fhreagra.

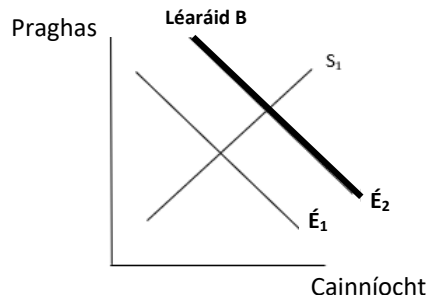
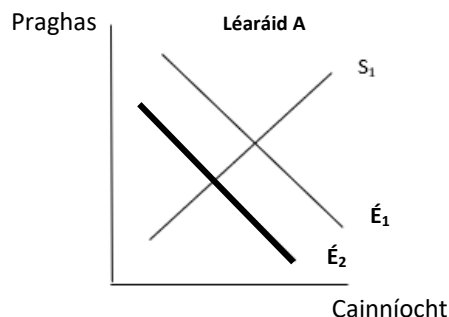
(ii) An mbaineann dlí an tsoláthair le díghalrán lámh in 2021?
Mínigh do fhreagra.

Freagra:
Míniú:

(b) Tá cáil ar Nike as a fheachtas fógraíochta ‘Déan é go díreach’ (*Just do it*).

- (i) Cuir tic (✓) sa bhosca ceart chun a chur in iúl cén léaráid a léiríonn go cruinn iarmhairt an fheachtais fhíor-rathúil fógraíochta seo éileam ar tháirgí Nike.

Léaráid A:

NÓ

Léaráid B:

- (ii) Ardaítear costas an chadáis, amhábhbar a úsáidtear i dtáirgeadh Éadaí Nike. Cé acu ar chuar an éilimh **nó** ar chuar an tsoláthair a rachadh sé sin i bhfeidhm? Mínigh do fhreagra.

Cuar an éilimh nó cuar an tsoláthair:
Míniú:

- (iii) Tá a lán tomhaltóirí dílis do bhranda Nike. Mínigh cad a chiallaíonn **dílseacht tomhaltóirí**.

- (c) (i) Tá gach earra eacnamaíoch gann agus bíonn tionchar aige sin ar chinnteoireacht daoine i dtaca leis an gcaiteachas de. Mínigh an coincheap **ganntanas**.

- (ii) **Mínigh conas** a théann an **ganntanas** i bhfeidhm ar mo chinnteoireacht mar thomhaltóir.

- (iii) Ó d'fhág an Ríocht Aontaithe an AE bíonn taraifí le híoc ag tomhaltóirí in AE a cheannaíonn earraí ar líne ón Ríocht Aontaithe.
Mínigh cad a chiallaíonn an téarma **taraif**.

75 marc

Ceist 16

- (a) Líon isteach an tábla thíos chun míniú a thabhairt, agus samplaí á n-úsáid agat, ar na tosca táirgeachta, seachas caipiteal, a theastaíonn chun deochanna súilíneacha a chur ar díol. Tá fachtóir amháin táirgthe curtha i gcríche duitse.

Tosca Táirgeachta	Sainmhíniú	Sampla
Talamh		
Saothar		
Caipiteal	Aon rud de dhéantús an duine a úsáidtear i dtáirgeadh earraí agus seirbhísí / maoin.	Innealra
Fiontraíocht		

- (b) Bhailigh rialtas na hÉireann níos mó ná €33 milliún mar chain siúcra in 2019.
Arna chur in oiriúint ó The Journal.ie

- (i) Mínigh **sochar sóisialta** amháin agus **sochar eacnamaíochta** amháin a thagann as an cáin siúcra a thabhairt isteach in Éirinn.

Sochar sóisialta:
Sochar eacnamaíochta:

- (ii) Mínigh cad a chiallaíonn an téarma **Cliseadh Margaidh**.

- (c) Ar 1 Eanáir 2020, d'fhág an Ríocht Aontaithe an AE go hoifigiúil. Tugtar Breatimeacht air sin.

- (i) Déan plé ar iarmhairt eacnamaíochta **amháin** a bheidh ag na mBreatimeacht orthu seo a leanas:

Tomhaltóirí in Éirinn:
Gnólachtaí in Éirinn:

- (ii) Tá méadú 16% ar easpórtálacha as Éirinn go dtí an Ríocht Aontaithe d'ainneoin na héiginnteachta mar gheall ar an mBreatimeacht.

Arna chur in oiriúint ó The Journal.ie

Tabhair breac-chuntas ar iarmhairt **amháin** do gheilleagar na hÉireann a d'fhéadfadh a bheith ag an bhfás seo ar easpórtálacha na hÉireann .

75 marc

Leathanach breise roghnach.
Cuir in iúl go soiléir uimhir na ceiste agus cuid gach ceiste atá á freagairt.

[illegible]

Ná scríobh ar an leathanach seo

Fógra cóipchirt

D'fhéadfadh sé go bhfuil téacsanna nó íomhánna sa scrúdpháipéar seo nach é Coimisiún na Scrúduithe Stáit úinéir an chóipchirt ina leith, agus d'fhéadfadh sé gur athchóiríodh iad, chun críche measúnaithe, gan cead na n-údar a fháil roimh ré. Ullmhaíodh an scrúdpháipéar seo de réir *Alt 53(5) den Acht um Chóipcheart agus Cearta Gaolmhara, (2000)*. Ní údaraítear aon úsáid dá éis chun aon chríoch ach amháin chun na críche dá bhfuil sé beartaithe. Ní ghlacann an Coimisiún aon dliteanas as sárú ar bith ar chearta tríú páirtí a eascraíonn as dáileadh nó úsáid neamhúdaraíthe an scrúdpháipéir seo.

Scrúdú na hArdteistiméireachta – Gnáthleibhéal

Eacnamaíocht

Dé hAoine 25 Meitheamh

Maidin 9:30 – 12:00